

مربیان طبیعت گرد کودکان چه نظری درباره پارک‌ها دارند؟

جایی برای خطر کردن

پارک‌ها براساس نیازهای مردم شهر طراحی شده‌اند. هرچه بیشتر در شهرنشینی پیش رفتیم، میزان تأثیر پارک‌ها بیشتر شد و طراحی پارک‌ها و نحوه تعامل با آنها نیز تغییر کرد. بسیاری از مربیان کودک به خصوص در زمینه طبیعت گردی به پارک‌های شهری به عنوان موقعیتی برای فعالیت و رشد کودکان نگاه می‌کنند. علی صفدری از مربیان طبیعت گرد کودکان در این گفت‌وگو با توجه به تحقیقات و تجربه‌ای که داشتند با ما درباره نظرشان نسبت به پارک‌های ایران صحبت کردند، آقای صفدری برای رساله دکتری خود به چند کشور در حوزه اسکاندیناوی سفر کرده و در این گفت‌وگو از تجربه حضور در پارک‌های آن منطقه گفتند.

زهرا صالحی‌نیا

کارشناس سواد رسانه

به نظر شما پارک‌های شهری به چه علتی در بافت شهری ایجاد شدند؟

می‌تواند چند هدف و انگیزه داشته باشد؛ یکی ارتباط شهرنشین‌ها با طبیعت را فراهم کند و دلیل دیگر می‌تواند ماجرای آوردن طبیعت به داخل شهرها باشد و هم به واسطه موضوع تولید اکسیژن و تصفیه هوا و هم کمی زمینه ارتباط و اتصال با طبیعت را فراهم آورد.

ویژگی زمین بازی ایده‌آل از نظر شما چیست؟ از نظر متریک استفاده شده، مساحت، طراحی و وسایل بازی.

زمین بازی ایده‌آل از نظر من ویژگی‌های مختلفی می‌تواند داشته باشد، اولین مورد فضای امن و ایمنی را داشته باشیم، امن از نظر ارتباط با آدم‌ها و موضوعات مربوط به حریم کودکان و این که تعرض به حریم کودکان نشود، امنیت از نظر تندرستی و سلامت یعنی بچه‌ها اگر زمین خوردند، آسیب جدی نبینند. وسایلی که استفاده می‌شود از این بابت خطرناک به حساب نیاید که لبه تیز نداشته باشند. اگر در ارتفاع هستند، محافظ‌هایی باشد و نکات ایمنی و امنیت لحاظ شده باشد. بچه‌ها امکان بازی داشته باشند. گاهی می‌بینیم بکن و نکن‌هایی وجود دارد که چه توسط مسوولان و چه توسط والدین و چه به واسطه ساختار فیزیکی به کودکان اعمال می‌شود.

چه مدل وسایل بازی مدنظر شماست؟

وجود وسایل در این زمین بازی خیلی می‌تواند کمک کند، اما تا جایی که می‌شود این زمین بازی و وسایل بازی، نزدیک باشد به آن چیزی که ما در گذشته و در کودکی خودمان و در طبیعت پیرامونمان به آن وصل بودیم. جایی باشد برای بالا رفتن، پریدن یا تلفیقی بازی کردن منظورم این است که با خاک و گل بازی کنند. ویژگی دیگر این زمین بازی به بچه‌ها امکان می‌دهد تا بتوانند خودشان در چیدمان

پاسخ قطعی نمی‌توان داد و نمی‌شود جواب یکسانی داد. به نظر من برای کودکانی که در شهرهای پرجمعیتی مثل تهران زندگی می‌کنند که دسترسی‌شان به طبیعت به دلایل مختلف محدود است، وجود زمین‌های بازی در پارک‌ها مغتنم و خیلی مفید و مؤثر است.

از نظر شما زمین بازی چه تاثیری روی کودک دارد؟

اول بچه‌ها فرصت بازی کردن در آنها پیدا می‌کنند، از منظر سلامت جسمانی بچه‌ها امکان تحرک و امکان تخلیه انرژی دارند و این که به لحاظ فیزیولوژیکی عضله‌هایشان را درگیر کند تا یکسری مهارت‌های عضلانی درشت در بچه‌ها تقویت شود.

از نظر ارتباطات اجتماعی و تعاملات‌شان با بچه‌های دیگر زمین بازی فرصتی فوق‌العاده است و رشد اجتماعی بچه‌ها و مهارت‌های اجتماعی بچه‌ها کمک کننده است.

زمین بازی جایی است که بچه‌ها امکان خطر کردن دارند و تا بچه‌ها خطر نکنند، آستانه و نحوه مواجهه با خطر را نمی‌توانند بشناسند. بچه‌ها آماده مواجهه و تقویت قسمت کنترل هیجانات هستند تا بتوانند در صورت خطر احتمالی، توانایی مدیریت خود را داشته باشند.

بچه‌ها در حین بازی با مفاهیمی چون تعادل، حرکت روی سطح شیب‌دار، حرکت دورانی، حرکت نوسانی و... درگیر می‌شوند بدون این که از مفاهیم علمی پشت آن خبر داشته باشند. مفاهیم روزمره چیزی که درگیرش می‌شوند، می‌تواند به رشد و آگاهی در حوزه‌های شناختی در کودک ختم شود.

جذاب‌ترین بخش یک زمین بازی از نظر شما کجاست؟

جذاب‌ترین قسمت زمین بازی آنجاست که کمترین دستکاری و دخالت صورت گرفته باشد، مثلاً اگر کنار زمین بازی یک زمین چمن، خاکی یا حوض آبی وجود دارد به نظر من یکی از مکان‌هایی است که جذاب است و همچنین قسمت‌هایی از زمین بازی که در آن رازآلودگی وجود دارد، جاهای پنهانی هم هست.

تفاوت زمین بازی ایران و حوزه اسکاندیناوی چیست؟ از لحاظ متریک / طراحی / وسایل و تجهیزات بازی / قوانین.

برای من به عنوان یک ناظر و مشاهد‌گر، برجسته‌ترین تفاوتی که بین زمین‌های بازی خودمان با زمین‌های بازی چند شهر مختلف، سوئد، نروژ و فنلاند می‌دیدم، این بود که عناصر طبیعت در این زمین‌ها خیلی پررنگ بود مثل چوب. وجود طناب در انواع مختلف و لاستیک گرچه طبیعی نیست و در انواع مختلف در زمین بازی بود و یک همخوانی بین سازه‌ها و متریک می‌توانستیم ببینیم و بین زیست بوم و اقلیمی که بچه‌ها در آن زندگی می‌کردند، می‌دیدم.

زمین‌های بازی به شیوه‌های مختلف به طبیعت وصل بود و تفاوت دیگر در بحث وسعت و بزرگی زمین بازی بود.

تفاوت‌های فردی بچه‌ها به ویژه در مورد توانایی‌های جسمانی بچه‌ها لحاظ می‌شد، البته نه کامل و عالی ولی توجه داشتند، نکته دیگر درباره حوزه رشد اجتماعی در طراحی و فضاسازی زمینه را برای بچه‌ها فراهم می‌کردند، جایی برای نشستن در کنار زمین بازی و آلاچیق‌طور و در کنار زمین بازی محل‌هایی برای فرصت‌هایی مثل فرصت نمایش و اجرا و ابراز و دور هم جمع شدن فراهم بود، مثل سکوه‌های تئاتر خیابانی در تئاتر شهر و پارک لاله و بسیار زیاد بود و کمک می‌کرد به بعد رشد اجتماعی و هیجانی بچه‌ها.

زمین‌های بازی روی مهارت خاصی تمرکز دارند یا ورزش خاصی را باید دنبال کنند؟

در کل نظرم این است که زمین‌های بازی به دنبال این نباشند که اتفاق‌های عجیب غریب و خاصی را رقم بزنند همین که بچه‌ها بتوانند در یک بستر امن بازی‌هایی را که خودشان دوست دارند و به عبارتی خود انگیخته باشد، برایشان فراهم کند. این مهم‌ترین و برجسته‌ترین هدف آن زمین بازی است و هر چه این زمین بازی طبیعی باشد و به عبارتی تجربه طبیعت را برای بچه‌ها فراهم کند به نظرم در اولویت است.

زمین نقش داشته باشند، یعنی چیزهای ثابت و غیرمنعطف مثلاً سرسره‌ای که پیچ و مهره شده و جایی برای تغییر ندارد، نباشد. مثلاً وجود لاستیک در محیط یا تخته و طناب و چیزهایی که بچه‌ها بتوانند با استفاده از آنها بازی خودشان و زمین بازی‌شان را با چیدمان آنها بسازند و با آنها ارتباط بگیرند.

از نظر جنس ساخت وسایل چطور؟

از منظر متریک به نظر من آنچه بیشتر به طبیعت نزدیک است مثل چوب و طناب و المان‌های طبیعی که بشود در آنجا فراهم کرد ایده‌آل‌تر خواهد بود و از نظر مساحت استاندارد عدد مساحت را نمی‌دانم اما در حدی باشد که فرصت‌هایی، دویدن و تخلیه انرژی به بچه‌ها بدهد و فضاهای متنوعی را بتوان در آن تعبیه کرد. آنچه در پارک طنابی (پارک مهرگان در خیابان آبدان) اتفاق افتاده که طناب‌هایی را در پاک قرار داده‌اند تا بچه‌ها بتوانند از آن بالا بروند.

یک زمین بازی ایده‌آل چه هدفی را دنبال می‌کند یا چه ویژگی‌هایی دارد.

زمین‌های بازی مطلوب از نظر من مهم‌ترین و برجسته‌ترین هدفی که دنبال می‌کنند این است که به بچه‌ها امکان بازی‌های رها و آزاد را بدهند، یعنی خیلی ساختارمند نباشد، تفاوت‌های فردی و نیازهای مختلف بچه‌ها در آن دیده شود و بچه‌ها با نیازهای ویژه بتوانند در آن زمین بازی حضور داشته باشند. مثلاً آن بچه‌ای که روی ویلچر است یا نابیناست و حالا سایر نیازهای ویژه‌ای که دارد، آنجا برایش فراهم باشد. فرصت‌هایی را فراهم کند که شاید در زندگی روزمره کمتر با آنها مواجه هست یا امکان خطر کردن را برای بچه‌ها فراهم کند.

اصلاً زمین بازی حضورش در پارک لازم است؟ یا مثلاً یک چیزی مثل

طبیعت بکرنیاز کودک را برآورده می‌کند؟